

**MAIMUȚA
CARPATINĂ**

Radu Paraschivescu (n. București, 1960) scrie, traduce și redactează cărți. Când nu e la Humanitas, la Digi Sport sau în Balta Albă, pornește în căutarea unui loc frumos și, poate, a unui subiect de roman. Ar pleca tot timpul și s-ar întoarce de fiecare dată, ducând în bagaj o vorbă auzită de la un medic înțelept: „Unde ai băut primul pahar cu apă trebuie să-l bei și pe ultimul“. Îi plac pisicile, cărțile comice, oamenii vulnerabili, dulciurile, Mark Knopfler, David Gilmour, Steve Perry, echipele care știu să piardă grațios și brutăriile franțuzești. Nu-i plac târâtoarele (de nici un fel), gramatica generativ-transformațională, laptele, brocoli, naționala de fotbal a Greciei și spitalele. E leu, dar a trecut prin circul roman și prin câteva devalorizări.

SCRIERI: *Efemeriada* (Libra, 2000), *Balul fantomelor* (RAO, 2000) (reeditare Humanitas, 2009), *Bazar bizar* (Mașina de Scris, 2004, reeditare Humanitas, 2007), *Fanionul roșu* (Humanitas, 2005), *Ghidul nesimțitului* (Humanitas, 2006), *Fie-ne tranziția ușoară – perle românești* (Humanitas, 2006), *Mi-e rău la cap, mă doare mîntea – noi perle de tranziție* (Humanitas, 2007), *Cu inima smulsă din piept* (Humanitas, 2008), *Dintre sute de clișee* (Humanitas, 2009), *Fluturile negru* (Humanitas, 2010), *Toamna decanei. Convorbiri cu Antoaneta Ralian* (Humanitas, 2011), *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri* (Humanitas, 2012), *Maimuța carpatină* (Humanitas, 2013).

RADU PARASCHIVESCU
MAIMUȚA
CARPATINĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Patricia Rădulescu
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Accent Print Suceava

© HUMANITAS, 2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PARASCHIVESCU, RADU
Maimuța carpatină / Radu Paraschivescu. –
București: Humanitas, 2013
ISBN 978-973-50-4245-5
821.135.1-4

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382; 0723 684 194

Precizare

Textele din *Maimuța carpatină* au apărut, în perioada 2006–2013, în revista *Esquire*, căreia nu încetez să-i laud varietatea subiectelor, sprinteneala și umorul. Cu un căpitan iscusit în persoana lui Radu Coman, *Esquire* este și azi ceea ce a fost încă de la primul număr: un teritoriu al cordialității, al eleganței, al ineditului, al buneii dispoziții. Cât despre motivul pentru care m-am decis să fac o selecție din materialele publicate în această revistă, el este risipirea lor în timp. Am vanitatea de-a crede că textelor care urmează, treizeci la număr, le stă bine împreună, între copertile unei cărți. Și că pot să ofere imaginea unei Românie pe care, chiar dacă o bombăni la tot pasul, o iubești fiindcă e locul care te îngăduie pe lume.

R.P.

Omul de plastilină

Bufonii nu mai fac de mult doar tumbe. Iar tumele nu mai sunt făcute de mult doar de bufoni. Spectacolul zilei și al lumii cere altă regie. Altă viziune. Pe scena unde decorul se schimbă ca femeia capricioasă din romanțuri, o vorbă cu valoare de alibi guvernează tutelar: Numai boul e consecvent. Ergo, dacă vrei să nu fii plasat în cireada rumegătoarelor fără șanse, trebuie să-ți fructifici puțința de-a spune una azi și alta mâine. Și de-a te purta în consecință. Ce înseamnă asta? În nici un caz un conflict intern. În nici un caz o sfâșiere lăuntrică, o criză sau un impas. Lucrurile sunt mult mai simple. În România de azi, constanța bovină încetează să fie o calitate și devine săculețul cu lest a cărui basculare peste bord îi asigură zburătorului ascensiunea spre țintă. Fără vizita incomodă a regretului sau a remușcării. Fără priviri în urmă. Doar cu sentimentul că trădarea de luni o pregătește, dacă nu cumva o și anunță, pe cea de vineri.

O butadă ghidușă făcea înconjurul țării cu aproape douăzeci de ani în urmă. Sub coaja ei se ascundea definiția deviaționistului, văzut drept „acea persoană care continuă să meargă înainte, ori de câte ori partidul lui o ia la stânga sau la dreapta“. Traseismul încă nu apăruse, pentru bunul motiv că nu exista traseul. Naveta

maimuța carpatină

descotorosită de principii, credințe, valori și idei mai avea de așteptat. În 1992 eram săraci în televiziuni, în partide și, în general, în variante. Altfel spus, practica consecvența fiindcă nu prea aveai unde să te duci. Când se producea, schimbarea de macaz nu rezulta din valorificarea unei conjuncturi, ci – de cele mai multe ori – dintr-o incompatibilitate admisă și imediat după aceea dizolvată. Oportunismul nu devenise sport de mase, păstrându-se în limitele unui mărunț balet personal, ale unui dicteu de comportament pe care-l urmau dezamăgiții și nerăbdătorii.

Dacă atunci era așa, acum e altfel. Nimeni nu poate schimba viteza schimbărilor. Astăzi, în jungla atâtor trasee, traseismul dobândește pentru mulți naturalețea respirației. A te muta dintr-o tabără în alta, a te răzgândi oportun, a învăța comutatorul convingerilor – toate acestea sunt opțiuni care nici măcar nu mai irită asistența. Mai degrabă îi confirmă pesimismul, îndeosebi când e vorba despre palierul consacrat al traseiștilor: politica. Dar, până la popasul în zona aceasta unde inhalezi hidrogen sulfurat și expiri venin, trebuie lămurită o confuzie care se face ușor și frecvent. Nu fiecare cotitură în propriul destin e o dovadă de traseism. După decenii de încorsetări și garduri cu sârmă ghimpată, oamenii se mișcă liber și aleg. Cu mintea, cu sufletul, cu inspirația sau intuiția. Așa e firesc. Nu poți obliga un profesor să se pensioneze din liceul unde și-a început stagiul, după cum nu-i poți impune unui jurist să refuze tentațiile altor meserii în care are sau poate obține competențe. Un episod TV de prin 1998-1999 subliniază acest lucru înțeles de toți, cu excepția rău intenționaților. În vremea mandatului la Externe, Andrei Pleșu participă la o emisiune găzduită de Cristian Tudor Popescu și Dumitru Tinu. Luându-și căutătura iacobină

pe care i-o știe telepoporul, CTP îl descoase cu hotărâre pe musafir. „Domnu’ Pleșu, cum se împacă, dom’le, condiția dumnevoastră de filozof al artei cu postura de ministru? Nu-i prea ambițios șpagatul?” Andrei Pleșu își privește interlocutorul peste ramele ochelarilor, cu acel licăr din pupile care anunță că, ascunsă în faldurile catifelei, pândește o încărcătură de dinamită. Iar răspunsul vine ca un mat din partea lui Bobby Fischer: „Domnule Popescu, asta e vocația diagonală a românului. Uitați, eu cunosc ingineri care au ajuns șefi de gazete.“ Spre cinstea lui, CTP își potolește vena de la tâmplă și râde.

Confuzia despre care scriam mai sus face loc alteia când vine vorba de sport, mai ales de fotbal. Aici e descris drept traseism un fenomen care are deja câteva decenii de viață: mercenariatul. Dar poate că și acest din urmă termen e prea aspru. Atunci, de ce e întrebuintat cu atâta osârdie? Fiindcă își trage seva din adaptarea unui dicton latin: *ubi banii, ibi patria*. Știind că are o carieră mai scurtă decât un arhitect sau un medic, fotbalistul pune pe primul loc criteriul lucrativ. E-adevărat, motivația sună de multe ori pueril: „Trebuie să mă gândesc la viitor, am o familie de întreținut.“ (Se deduce de aici că profesorul, pompierul sau strungarul n-au familii, iar pentru ei asigurarea viitorului nu e o miză.) Oricum, cine lasă o echipă pentru alta nu intră în logica traseistului. Asta, desigur, dacă o face decent, fără ipocrizie, declarații ilare și false fidelități. Problemele apar când gura o ia înaintea creierului, iar rostirile emitentului trădează două tipuri de lacune: fie de IQ, fie de caracter. Însă nici atunci nu se pune problema traseismului, ci mai degrabă a unei forme naive de pliere pe context. Presa și arhivele televiziunilor păstrează și azi cuvintele unui fotbalist român care a izbutit, în funcție de echipele pe la care s-a perindat,

maimuța carpatină

să producă, într-o veselă consecuție, următoarele declarații: 1. „Universitatea Craiova e echipa mea de suflet, n-aș pleca de-aici pentru nimic în lume.“ 2. „Încă de mic copil mi-am dorit să joc la Dinamo și am știut că la un moment dat o să ajung aici.“ 3. „Am venit la Timișoara cu inima deschisă, țin cu Poli de când eram mic.“ 4. „Steaua e visul oricărui fotbalist, iar astăzi sunt fericit că mi s-a împlinit acest vis.“

Lucrurile se complică odată cu mutarea de pe stadion în studioul unui post de televiziune sau în redacția unui ziar. Aici intră deja în joc curenții ideologici și agendele, mai cu seamă când protagoniștii sunt oameni citiți, ascultați și urmăriți. (Recunoașteți, desigur, portretul formatorului de opinie.) Unii asumă din capul locului postura instanței oraculare, folosindu-și charisma și talentul pentru a influența percepția publică asupra evenimentelor. Asemănarea dintre sport și media se oprește la nivelul unui simplu proces de închiriere. Sportivii își închiriază mușchii, actorii mediatici zestrea intelectuală (ceea ce nu e rău), notorietatea (ceea ce e inevitabil) și conștiința (ceea ce poate fi gravissim). Câtă vreme ceea ce scriu și spun aceștia din urmă e călăuzit de convingeri, știm cum stăm. Când însă un formator de opinie intră în solda unui partid, rostul și menirea i se avariază. Închirierea se preschimbă în trafic. Iar o carieră croită din piruete miroase suspect. Într-o lume normală, asta ar trebui să producă înăuntrul celui în cauză măcinări, cutremure și câteva întrebări: Mă simt confortabil în rolul de portavoce bine plătită? Mai pot să mă uit în oglindă cât timp ceea ce transmit spre exterior nu rimează cu ceea ce simt în forul meu lăuntric? Merită să divortez de autenticul

opțiunilor mele? Acoperă sporul pecuniar deficitul de credibilitate în care risc să mă înfund?

Până la urmă însă, virajele profesionale pe care ziaristul sau realizatorul de emisiuni le face de la un ziar la altul sau de la un post TV la altul pot avea și explicații economice. Actantul este aici un turist de nevoie – sau cel puțin așa pretinde. E criză, opțiunile se împuținează, „țară mică, mese puține“ etc. Când branduri media dispar ca și cum n-ar fi existat, când ți-e foame, când ai rate la apartament și nu știi cum o să arate ziua de mâine, idealurile și valorile rămân uneori în stand-by. Dar ceea ce încă poate fi tratat cu o anumite indulgență în media devine impardonabil în politică, unde năpârlirea conjuncturală e de mult *modus operandi*. În douăzeci de ani, politica, zona în care se mișcă oamenii care imprimă direcția și decid viitorul unei țări, s-a transformat în areal predilect pentru traseiști. Drumetțiile de la un partid la altul surpă încrederea în aleși, colorând spectacolul național în curcubeul nesimțirii. Și se ridică pe formula amintită la început, care a făcut deja ocolul României în optzeci (de mii) de vile: Numai boul e consecvent. Or, fiindcă tot se glosează dimineța, la prânz și seara despre adaptabilitatea românului, să acceptăm totuși că turismul/traseismul politic e un sport accesibil doar celor dotați cu o flexibilitate peste medie. În mod evident, nu oricine dă rezultate pe maidanele politicii de partid. Ca să răzbești și să te impui, ca să fii validat de breaslă (mai bine zis, de tagmă), ai nevoie de două trăsături esențiale.

Prima dintre ele este puțința de-a te declara dezamăgit de partidul pe care-l părăsești cu același aplomb cu care îți anunțaseși înrolarea. O pitorească simetrie guvernează drumul traseistului de la o formațiune politică

maimuța carpatină

la opusul ei. Euforia angajamentului atinge același nivel cu dezgustul decuplării. Luna de miere cu noul partid se consumă entuziast, fără să anunțe delimitări sau divergențe. Politicianul este un soldat fidel, un mărșălitor cuminte sub flamurile fluturânde ale partidului care l-a primit în rândurile sale. Se conformează politicii fixate la centru, îi interiorizează reperatele și le răspândește sânguincios în teritoriu. Întrebă rar și răspunde des. Nu e dubitativ, ci convins până în măduva oaselor de înțelepciunea și buna-credință a decidenților.

Evident, fisura se ivește când partidul scade în sondaje, când traseistului i se refuză un privilegiu sau – și mai grav – când privilegiul respectiv îi este oferit altcuiva. Dintr-odată, omul nostru se întristează. O deziluzie masivă îi întunecă orizontul. Sistemul de așteptări i-a fost înșelat prin manevre nedemne. Personal, nu are ce să-și reproșeze. A fost servil cu cine trebuia, a contribuit în campanie, i-a atacat pe toți cei care au criticat partidul. Însă, dacă așa răsplătește partidul fidelitatea, nimic nu-l oprește pe traseist să se orienteze din mers. După o tatonare abilă a altor cercuri și o matură chibzuință, el decolează din partidul A și aterizează în partidul B, făcând dovada unei depline versatilități.

Așa stând lucrurile, e momentul să iasă la rampă a doua trăsătură de căpătâi: capacitatea de a-i scâlda în înjurături pe cei pe care-i copleșiseși cu laude până săptămâna trecută. Vălul cade de pe ochi și lucrurile obțin o claritate diamantină. Colegul de ieri devine dușmanul de azi. Bronzul fără pată de-acum o lună se transformă subit în jigodie. Amicul care-l însoțise și la ședințele de partid, și la chefurile din teritoriu ia chipul unei fiare fără scrupule, sub a cărei mieroșenie de fațădă mocnesc primejdii pentru țărișoară. Finul afin se preschimbă în sfârâiac ridicol. Confratele întru

idei înalte eșuează la malul nisipos al ratării. Și mai e ceva. Ca să-și arate aderența la noul grup, traseistul cade în voluptatea excesului de zel. Condiția de nou-venit îl silește să remonteze decalajul care-l separă de colegi. Prin urmare, adoptă o retorică și o stilistică agresivă, în care sarcasmul, gluma ieftină și insulta se completează armonios. Traseistul reintegrat are grijă să-și merite carnetul cu noua siglă. Prea puțin contează că, înfierându-și foștii colegi, nu face decât să-și conteste propriile convingeri din trecut. De fapt, vizitele pe la garderoba ideologic-doctrinară nu mai miră pe nimeni. Valorile și ideile se modifică în funcție de interes. Prioritatea nu e convingerea, ci acomodarea rentabilă.

Nu sunt rare cazurile când condiția fizică a traseistului îl aduce în situația de-a trece în interval de patru ani pe la tot atâtea partide. Dar nici măcar asta nu-i ridică întrebări. În fond, nu vorbește toată lumea despre dorința, ba chiar despre nevoia de schimbare? Păi atunci, schimbare să fie. Poți să fii bine mersi anti-semit anul ăsta și filosemit anul viitor. Poți să mături pe jos cu ideea de proprietate primăvara și s-o elogiezi stentorial toamna. Poți să te solidarizezi cu ungurii astăzi și să-i afurisești mâine. Poți să invoci protecția socială seara și s-o desființezi dimineața. Traseistul e un biped de plastilină. Nici o doctrină sau idee nu-l confiscă definitiv; toate îi folosesc drept instrumente de legitimare vremelnică într-o ierarhie. Liberalul socialist, democratul conservator și celelalte struțocămile din menajeria politică sunt maștri ai tocmelii, arhitecți ai compromisului și apostoli ai răzgândirii profitabile. Cine îi vede la lucru râde cu un ochi, plânge cu celălalt și clatină resemnat din cap.

Cuprins

<i>Precizare</i>	5
Omul de plastilină	7
<i>Kitsch Me If You Can</i>	14
Fiind turist, muzeu cutreieram	21
Liceenii fuck and roll (fără Bănică, fără Buciuceanu)	28
Te-am condus cu șapca-n mână (ghid de adjudecare postumă)	35
Taxi pe valoarea adăugată	44
Rasdaq, Canicula și alți măgari (ilustrată din Țara Confuziilor)	53
Ce-i manea pe ei în luptă?	62
Maimuța carpatină	70
Un flacon, un campion (despre o lume care zornăie)	79
Cum ne botezăm copiii	88
Cutremure, cofetării și prăjituri	96
Insult, deci exist	105
Sexperiențe sexacerbate	112
Limba noastră-i o povară	119
Titlu-șoc, titlu-amoc	128
Vezi, meseriile se duc... ..	137
Vând orice și cumpăr tot	144

cuprins

Obiceiuri românești de tranziție	152
Texte și contexte muzicale	161
Fată verde, nu fi tristă (sunt ca Häkkinen pe pistă)	170
Cum trece tranziția.	179
Un consult la Poreclinica Română	186
<i>Aberrare humanum est.</i>	195
Fotbal marțial	202
<i>Les nôtres, comme les sâpins.</i>	210
Drumul spre iade	219
Statutul prețului, prețul statutului	228
Mândrie și prejudiciu.	236
Boală fără leac, bolnavi fără număr.	245